

УДК: 330.322.2:338.439.4:637.12 (477.44)

Полесья В.М., старший викладач
Недбалюк О.О., асистент
Мельник В.Я., к.с.-г.н., доцент

ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНИЙ КОМПОНЕНТ РОЗВИТКУ ВИРОБНИЦТВА МОЛОКА В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Відтворення основних фондів в галузі молочного скотарства Вінницької області не має планового характеру, здійснюється без продуманої довгострокової стратегії технологічного розвитку. Тому в існуючих умовах інвестиційна діяльність розглядається як один з основних компонентів процесу вдосконалення організації та підвищення економічної ефективності виробництва молока в сільськогосподарських підприємствах.

Ключові слова: інвестиційні ресурси, інвестиційна привабливість, технічне оновлення, інтегральна оцінка, кластерний аналіз.

Вступ. За проведеними вибірковими обстеженнями стану виробничо – технологічної бази молочного скотарства сільськогосподарських підприємств Вінницької області з'ясовано, що основні засоби виробництва в галузі зношені в більшості підприємств щонайменше на 50 – 60 %, тому галузь молочного скотарства потребує технологічного оновлення у відповідності до нових і економічно ефективних технологій виробництва молока. Інвестиційні ресурси потрібні на наступні цілі: реконструкція старих та будівництво нових приміщень, технічне оснащення приміщень засобами механізації та автоматизації виробництва, засоби кормоприготування та кормороздачі, племінна худоба та ін. В комплексі потрібно розглядати одночасний розвиток кормової бази, в який також сьогодні потрібні суттєві капіталовкладення.

Постановка завдання. Джерелом інвестицій для галузі виробництва молока в сільськогосподарських підприємств Вінницької області можуть бути як власні кошти так і зовнішні джерела інвестування. Орієнтовне уявлення про розмір інвестицій, необхідних для вдосконалення існуючих або запровадження нових технологій виробництва в умовах сільськогосподарського підприємства нам дає виробничий експеримент по запровадженню передових технологій виробництва молока, здійснений на базі АТЗТ “Агро – Союз” с. Майське Синельниковського району Дніпропетровської області (табл. 1).

Результати. Прийmemo до розрахунку мінімально можливi значення показників, варіант технології – традиційна з елементами нових технологій, внутрішня норма окупності інвестиції – 0. При таких умовах розмір інвестиції в розрахунку на 1 корову склав 1140 грн. Технологічні умови виробництва вимагають щоб інвестування було здійснено за період не більше одного року. Спроєктуємо наведені значення показників на умови та потреби вдосконалення традиційної технології виробництва молока в сільськогосподарських підприємствах Вінницької області. В результаті встановлено, що обсяг інвестиційних ресурсів, необхідних для вдосконалення традиційної технології виробництва молока в усіх сільськогосподарських підприємствах Вінницької області складе 353,4 млн. грн., а в розрахунку в середньому на одне сільськогосподарське підприємство області, що займається виробництвом молока - біля 300 тис. грн.

В сучасних умовах основним джерелом інвестування повинно стати залучення необхідних інвестиційних коштів з сторонніх, по відношенню до сільськогосподарських підприємств, джерел. З метою запровадження інвестиційного типу розвитку галузі виробництва молока керівникам сільськогосподарських підприємств Вінницької області необхідно, на наш погляд, зосередити свою увагу на наступних аспектах: розуміння та дотримання процедури інвестиційного процесу; оцінка інвестиційної привабливості окремих підприємств; планування інвестицій; оцінка ефективності інвестицій. Знання щодо економічного змісту інвестиційного процесу, його планування та здійснення в сучасних умовах може дати діюча в області дорадча служба. В свою чергу, для виконання відповідної освітньої програми в сільському господарстві області служба повинна отримати відповідне замовлення (з фінансуванням) з обласного бюджету.

Інвестиційна привабливість об'єктів виробничої інфраструктури молочного скотарства в сільськогосподарських підприємствах на наш погляд характеризується такими головними критеріями: економічний ефект від інвестицій, терміни і гарантії повернення вкладених коштів, наявність системи контролю за інвестиційним процесом, наявність надійного партнера інвестора – приватного власника. Обов'язковою передумовою інвестиційного процесу в галузі виробництва молока повинна бути попередня оцінка інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств. Належне проведення такої оцінки забезпечить дослідження на науковій основі доцільності інвестування коштів в галузь виробництва молока сільськогосподарського підприємства, що важливо для підприємства та для інвестора.

Сільськогосподарські підприємства Вінницької області – виробники молока є значною сукупністю, вибір в даній сукупності найпривабливіших

об'єктів є однією з головних проблем для потенційних інвесторів. З іншого боку – самостійне здійснення виробниками молока вибору на основі оцінки і пропонування потенційним інвесторам конкретних об'єктів в галузі виробництва молока може бути запорукою здійснення інвестиції. Значною мірою суть проблеми сьогодні полягає в побудові достовірних систем інтегральних оцінок інвестиційної привабливості підприємств – виробників молока, що є основою ефективного вибору об'єктів інвестування.

Таблиця 1. Порівняння традиційної технології утримання корів з елементами запроваджених передових технологій, грн. на 1 корову в рік

Технологічні операції	Технології				
	Традиційна	традиційна з елементами нових технологій (утримання безприв'язне групове)		в полегшених спорудах (корівник на 400 гол., утримання безприв'язне групове)	
		заграти, грн.	заграти, грн.	зменшення затрат, %	заграти, грн.
Доїння в бачки	1020	х	х	х	х
Доїння в доїльному залі	х	660	35	441	56
Триразова роздача кормів окремо по їх видах	4230	х	х	х	х
Годівля однотипним сумішним раціоном (1 раз на добу)	х	2130	50	1440	66
Видалення гною транспортером	720	х	х	Х	х
Видалення гною в гноєсховище трактором	х	570	21	Х	х
Видалення гною дельта скрепером	х	х	х	492	32
Водонапування (ПА-1)	270	х	х	х	х
Групові поїлки	х	210	22	х	х
Кулькові пластикові поїлки	х	х	х	177	34
Годівниці	1560	х	х	х	х
Кормові столи	х	900	42	630	60
Утеплення на зиму	300	210	30	120	60
Всього	8100	4680	42	3300	59

В Україні сьогодні використовуються різні методики, в основі яких закладена інтегральна оцінка інвестиційної привабливості підприємств. Однак при цьому на наш погляд процедура використання даних методик потребує

адаптування до умов підприємства та галузі, які є об'єктами оцінки. Важливим є перш за все правильне розуміння загального процесу оцінки (рис. 1).

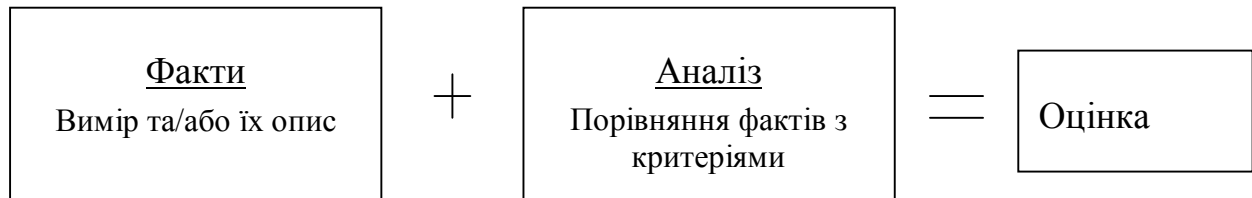

Рис. 1. Головні компоненти процесу оцінки інвестиційної привабливості

Проведення оцінки інвестиційної привабливості конкретного підприємства повинно мати не одноразовий а циклічний характер, що на наш погляд підвищить рівень управління підприємствам в цілому, адже одна із цілей проведення оцінки – самооцінка.

Циклічність процесу оцінки характеризується таким поєднанням окремих її етапів (рис. 2).

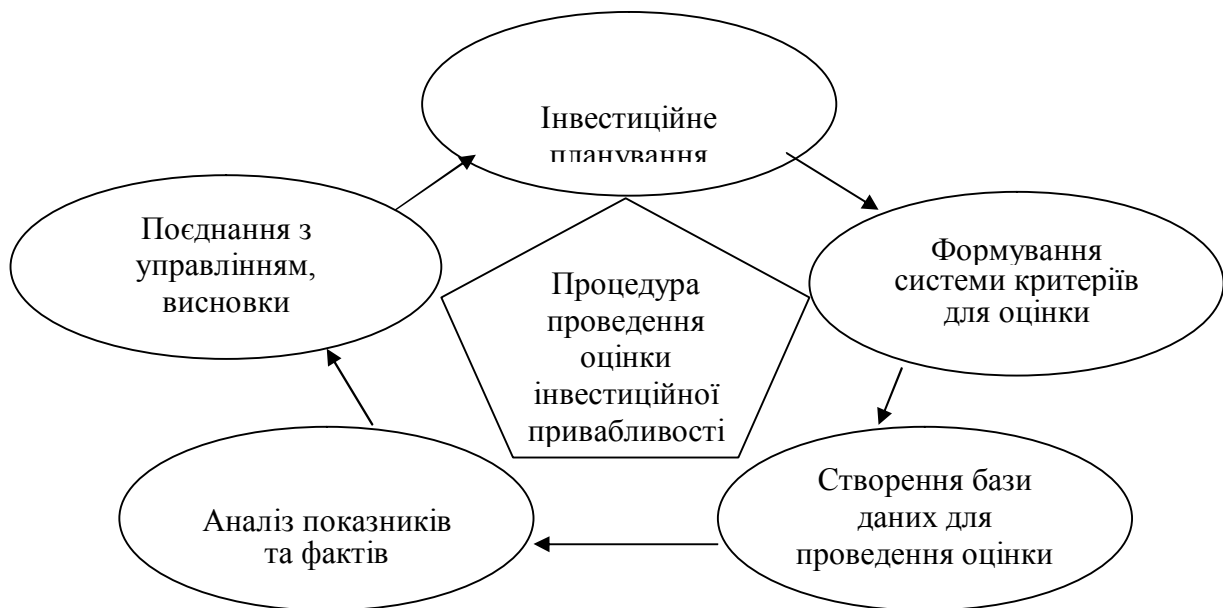

Рис. 2. Рекомендована циклічна модель для оцінки інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств Вінницької області

Однією з основних частин інвестиційної привабливості підприємства є гарантії для інвестицій. Такими гарантіями є наявність в сільськогосподарського підприємства власного капіталу та висока економічна ефективність виробництва в тій галузі, яка є об'єктом інвестування. Тому

велике значення має об'єктивність розрахунку наявності в підприємства основного капіталу. Для такої оцінки рекомендується використовувати метод безперервної інвентаризації. Можна використовувати дві базові формули.

У випадку розрахунку вартості основного капіталу за повною вартістю:

$$OK = \sum_{i=1}^L W_i \cdot I_i$$

У випадку розрахунку вартості основного капіталу підприємства за залишковою вартістю :

де OK – OK = $\sum_{i=1}^L W_i \cdot I_i \cdot d_i$, вартість основного капіталу;
 L – середній термін служби даного виду
 основного капіталу;

W_i – значення кожного виду основного капіталу;

I_i – капітальні вкладення на створення даного виду основного капіталу або на його придбання;

d_i – коефіцієнт вибуття даного виду основного капіталу.

В процесі проведення оцінки інвестиційної привабливості підприємства та галузі виробництва молока, як його складової частини, необхідно використовувати дві основні категорії фактичних даних: кількісні і якісні. В конкретному випадку проведення оцінки база даних є поєднанням двох наведених категорій з переважанням одного або іншого виду фактичних даних. Кількісні характеристики збираються тоді, коли є можливим відобразити інформацію в цифровому вигляді, наприклад через статистичні дані. Якісні характеристики відображають інформацію через опис віддачі або внеску програми у вигляді слів, фраз, цитат. В поєднанні кількісна та якісна бази даних доповнюють одна одну, що в результаті забезпечує більш повну картину щодо позитивної віддачі та внеску програми. Кількісні дані можливо опрацювати з допомогою статистичних методів, якісні – лише в окремих випадках. Тому до формулювання висновків по сукупності якісних параметрів конкретного об'єкту молочного скотарства необхідно залучати авторитетних експертів в даній галузі. Основні категорії фактичних даних, необхідних для оцінки інвестиційної привабливості підприємства наведені на рис. 2.

Формування методики проведення інтеграційної оцінки інвестиційної привабливості підприємств у вузькому її розумінні, тобто через обробку фактографічної інформації, ще достатньо науково не опрацьоване питання. Водночас, формування такої методики в кожному конкретному випадку є важливим завданням, яке вимагає вирішення на етапі підготовчих робіт.

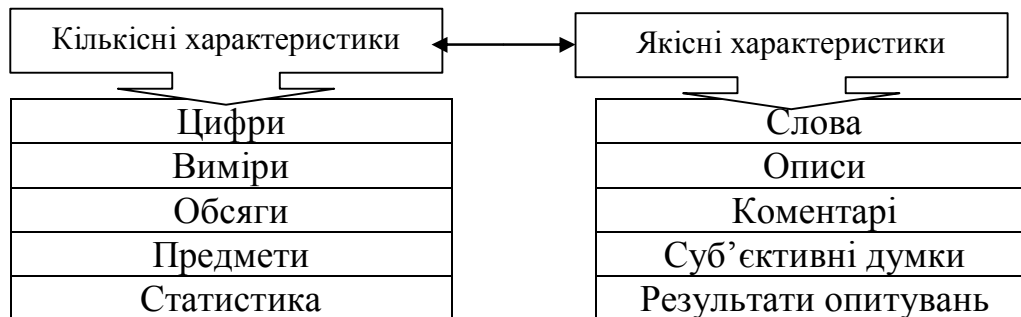

Рис. 2. Типологічні параметри фактографічної інформації для проведення оцінки інвестиційної привабливості підприємств

Нами пропонується наступна схема проведення інтегральної оцінки інвестиційної привабливості для сукупності сільськогосподарських підприємств – виробників молока Вінницької області (рис. 3).

Сукупність об'єктів потенційного інвестування сформована нами за критерієм: сільськогосподарське підприємство – виробник молока. Ці підприємства, як було встановлено в процесі аналізу, є дуже неоднорідними за розмірами галузі виробництва молока, ефективністю його виробництва та за іншими критеріями. Тому пропонуємо спосіб формування відносно обмеженої сукупності даних господарств, що найбільш відповідають вимогам інвесторів, який базується на кластерному аналізі, тобто на методах багатомірної класифікації. Крім звуження досліджуваної сукупності господарств це дасть змогу підвищити однорідність сукупності господарств, що є важливою умовою формування ознакового обширу інтегральної оцінки, що, в свою чергу, дає змогу отримати достовірну оцінку інвестиційної привабливості підприємств.

Універсальними методами кластерного аналізу, придатними для використання в умовах наявності широкого діапазону розмірів сукупностей є метод k - середніх і метод пошуку згущення об'єктів. Причому, якщо трудомісткість і точність методів приблизно однакові, то за прозорістю процедури і простотою інтерпретації отриманих результатів більш доцільно віддати перевагу першому методу.

Алгоритм методу k – середніх, як і інших методів кластерного аналізу ґрунтується на переході від різномасштабних первинних даних до стандартизованих відхилень. Обрана кластерна процедура проводиться на основі певного ознакового обширу. Пропонується проводити його формування на основі системи фінансових показників з використанням ваг, обчислених пропорційно до абсолютних значень парних коефіцієнтів кореляції найбільш значущих показників з кожної з наведених груп однорідних фінансових

показників: ефективності управління підприємством; ефективності використання інвестицій; ринкової стійкості; ліквідності; розміру підприємства та галузі виробництва молока; розміру обороту підприємства, з результативною ознакою, – ефективністю виробництва молока. Реально це означає вибір з кожної з груп одного показника з найбільшим абсолютним значенням парного коефіцієнта кореляції. Якість кластеризації сільськогосподарських підприємств визначається на основі функціонала якості.

Рис. 3. Схема проведення інтегральної оцінки інвестиційної привабливості для сукупності сільськогосподарських підприємств – виробників молока Вінницької області

Формування ознакового обширу інтегральної оцінки пропонується проводити з використанням методу головних компонент. Метод головних компонент дає змогу за m ознаками виділити m головних компонент (прихованих латентних характеристик об'єктів). Ваги для ознакового обширу інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств формуються аналогічно до процедури методу k – середніх. Для здійснення інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств Вінницької області – виробників молока доцільно використати метод багатомірної середньої зваженої. Вхідні дані відповідно до ознакового обширу інтегральної оцінки

подаються у вигляді матриці a_{ij} .

В даному випадку еталонні значення формуються на основі найкращих за сукупністю значень кожного показника. З метою подальшого узагальнення різномасштабних показників проводиться їх стандартизація – матриця a_{ij} трансформується в матрицю p_{ij} . $p_{ie} = a_{ij} / a_{ie}$. Багатомірна середня зважена обчислюється за формулою:

$$\bar{p}_j = \sum p_{ij} \cdot d_i,$$

Результати розрахунків дозволяють побудувати рейтинг і це дає змогу визначити ступінь інвестиційної привабливості підприємств. Крім кількісних, як уже зазначалось, потрібно враховувати і якісні ознаки, що мають вплив на рівень інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств. До таких ознак можна віднести такі: унікальність технології виробництва, монопольне становище на ринку, закінченість процесу приватизації та високий ступінь концентрації акціонерного капіталу, співпраця з іноземними партнерами, стабільність доходів та ін. З урахуванням комплексного впливу кількісних та якісних ознак та з врахуванням мети дослідження будується остаточний рейтинг інвестиційної привабливості підприємств [2, С. 347].

Пропонована методика оцінки інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств – виробників молока забезпечує високу достовірність отриманих результатів оцінки. Перевага методу головних компонент перед іншими полягає в тому, що формування ознакового обширу проводиться на основі тісноти зв'язку не за суб'єктивно обраною результативною ознакою, а за об'єктивною внутрішньою характеристикою сукупності підприємств. Передумовою виконання таких розрахунків для сільськогосподарських підприємств Вінницької області є їх усвідомлене бажання залучити зовнішні інвестиції для розвитку галузі виробництва молока. Тобто, ініціатива повинна виходити від підприємств. Без зацікавленості підприємств у залученні зовнішніх інвестицій виконання подібних розрахунків не має сенсу. На основі ініціативи підприємств можна провести усі необхідні розрахунки з використанням пропонованої методики. Найкраще, коли дана методика, на замовлення підприємств, буде використовуватись в економічних службах і відділах управлінь сільського господарства області та районів з метою формування ефективною аграрної політики в регіоні. В цілому слід визначити, що альтернативи інвестиційному шляху розвитку галузі виробництва молока в сільськогосподарських підприємств Вінницької області немає. Тому даний компонент державної та регіональної політики розвитку галузі повинен бути пріоритетним в сучасних умовах.

Поряд з інвестиціями для розвитку галузі також велике значення має

запровадження інновацій, які дозволили б відійти від високо затратної і застарілої технології виробництва молока. Розвиток інноваційної діяльності є одним з основних шляхів стабілізації економічного стану галузі виробництва молока, забезпечення випуску великих промислових партій високоякісного молока, що є конкурентоспроможним на ринку.

Висновки. Головною метою переходу молочного скотарства сільськогосподарських підприємств Вінницької області до інноваційної моделі розвитку є підвищення конкурентоспроможності молока на основі комерціалізації результатів науково-технічної діяльності і широкого використання інновацій. Це дасть можливість захистити вітчизняного товаровиробника молока від конкуренції з іноземними виробниками молокопродуктів, наповнити вітчизняний ринок молоком, виробленим на основі економічно ефективних інноваційних технологій та збільшити експорт молокопродуктів, вироблених в області.

Література

1. Ривак О.С. Інвестиційна діяльність в агропромисловому комплексі України // Економіка АПК. – 2008. – № 1. – С. 76-84.
2. Сошникова Л.А. и др. Многомерный статистический анализ в экономике: Учеб. пособие. – М.: ЮНИТИ, 1999. – 598 с.
3. Том Роліс, Рейн Коллі. Фінансові інвестиції і ризик. – К.: Вид-во ВНУ, 1995. – 336 с.
4. Шавкун В.М. Інноваційно-інвестиційна модель економіки – ключовий фактор інтеграції України у світове господарство // Вісник Технологічного університету Поділля, частина 2. - Економічні науки. – Вип. 6. – Хмельницький: ТУП, 2003. – С. 71-74.
5. Швиданенко О.А. Сучасні критерії конкурентоспроможності: ефективність та інноваційність // Актуальні проблеми економіки. - 2003.-38.- С.145-153.

Summary

Investment-innovative component of development of production of milk in the agricultural enterprises of the Vinnytsya region. / V.M. Polesya, O.O. Nedbalyuk, V.Ya. Melnyk

The recreation of general funds in industry of the milk cattle breeding of the

Vinnitca region does not have the planned character, is carried out without carefully thought out long-term strategy of technological development. Therefore in existent terms investment activity is examined as one of basic components of process of perfection of organization and increase of economic efficiency of production of milk in agricultural enterprises.

Key words: investment resources, investment attractiveness, technical update, integral estimation, cluster analysis.

УДК 338.432:339.13(477.44)

Пчелянська Г.О., к.е.н.
Вінницький національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ АГРАРНОГО РИНКУ ВІННИЧЧИНИ

Розглядаються основні складові аграрного ринку та особливості їх формування. Запропоновано заходи для збалансування попиту та пропозиції на аграрному ринку області.

Ключові слова: ринок, попит, пропозиція, виробництво, експорт

Вступ. В сучасних умовах розвитку вітчизняної економіки України вагома роль належить становленню аграрного ринку, оскільки ринок виконує низку завдань, які сприяють забезпеченню продовольчої безпеки держави. Так, аграрний ринок забезпечує ресурсами переробну галузь, населення продовольством, а також створює можливості для розвитку малого підприємництва в сільській місцевості, а отже, сприяє зниженню безробіття на селі.

Постановка завдання. Проблеми функціонування аграрного ринку та теоретико-методологічних основ його розвитку знаходили своє відображення працях О.Д. Гудзинського, Г.М. Калетніка, М.Ю. Коденської, В.Я. Месель-Веселяка, П.Т. Саблука, М.М. Федорова, О.М. Шпичака, О.О. Шмиги, О.Г. Шпикуляка та інших. Ними висвітлені основні положення становлення аграрного ринку та формування його економічного механізму.

Діяльність на аграрному ринку має свої особливості [1]: